

Javaslat

a Szappan-völgyi kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlékként történő védetté nyilvánításáról és természetvédelmi kezelési tervéről

Az Igazgatóság álláspontja szerint a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 22. § f) pontja alapján az alábbi terület védetté nyilvánítása javasolt:

Megye: Veszprém

Település: Ajka, 068/5 hrsz.-on belül az alábbi

541617	194727
541654	194698
541618	194653
541581	194682
541617	194727

EOV koordináták által lehatárolt terület: 0,2712 ha

Az alapszelvényt az eddigi leírásokban tévesen Úrkút községhatárába sorolták! A korábbi elnevezés ebből következően nagyon megtévesztő volt: Úrkút, Ajkai úti kőfejtő. A másik régi elnevezése az Úrkút, Chondrodontás kőfejtő volt.

A helyszín országos jelentőségű védett természeti területté nyilvánítását a kőfejtőben található, nemzetközi tudományos jelentőségű, *K-50 kódszámú földtani alapszelvény* teszi indokolttá. Itt látható a középső-kréta Zirci Mészke Formáció Úrkúti Tagozatának egy olyan feltárása, ahol az egymásra növe, speciálisan megnyúlt teknőjű kagylók, a Chondrodonták metszetei több négyzetméternyi felületen mutatkoznak a kőfejtő falában.

Rétegtanilag ezek alatt pár méterrel települ az alsó bányagödör ugyanezen típusú szálkőzete, amelyen a vastagpados rétegzettség kevésbé szembetűnő, viszont ennek nyugatabbi helyzetű, pár négyzetméternyi függőleges fala tartalmazza a nevezetes ősmaradványokat. A sziklafal felületéből látványosan, majdnem centiméternyire kipreparálódtak a Chondrodonták vastag héjú teknőinek metszetei. A néha csaknem centiméteres falvastagságú teknők kipreparálódását a talajon átszivárgó és ezért szén-dioxiddal telítődő, gyengén szénsavas csapadékvizek is elősegítették. A repedések mentén leszivárgó agresszív víz a kőzet mészanyagát kissé jobban oldja, mint a benne lévő, szintén meszes, de ellenállóbb kagylóhéjakat, így azok egy idő után „kiemelkednek” a kőfelületből.

A félig nyitott legyezőre hasonlító, néha 30 cm hosszúságot is elérő teknői álló helyzetben rögzültek a tengeraljzathoz. Sűrűn egymás mellé növe több négyzetméteres foltokat alkottak. Pusztulásuk után a következő nemzedékek mindig a régi teknőkre cementálódva növekedtek tovább; így több méter vastagságú, kisebb kagylózatnyok is létrejöhetnek. A feltárás érdekessége, hogy a sziklatömb merőleges helyzetű falán is láthatók ugyanilyen kagylók, így a térbeli elhelyezkedésük is tanulmányozható. E speciális kagylóknak ez az egyetlen ismert, ilyen látványos hazai előfordulása – ez adja az alapszelvény legfőbb értékét.

A védelemre tervezett földtani alapszelvényekre vonatkozóan elkészítettük a „*Szappan-völgyi kőfejtő földtani alapszelvény országos jelentőségű védelemre tervezett természetvédelmi kezelési tervet megalapozó dokumentációja és részletes kezelési terve*” című dokumentációt a Tvt. 25. §-ában, illetve a 36. §-ában foglaltak, illetve a 16/2012 (VII. 6.) VM utasítás szerint.

TERVEZET

A Szappan-völgyi kőfejtő útbevágás földtani alapszelvény természeti emlék természetvédelmi kezelési terve

(A természetvédelmi kezelési terv A) Általános rész c. fejezete megegyezik a *földtani alapszelvények és földtani képződmények védetté nyilvánításáról és természetvédelmi kezelési tervéről* szóló 55/2015. (IX. 18.) FM rendeletben kihirdetett természetvédelmi kezelési terv A) Általános rész fejezetének tartalmával)

A) Általános rész

1. Természetvédelmi célkitűzések

- 1.1. A földtani alapszelvények (a továbbiakban: alapszelvény) és a földtani képződmények megóvása, valamint környezetük természeti állapotának fenntartása, javítása.
- 1.2. Az alapszelvények, földtani képződmények és környezetük helyszíni tudományos kutatási lehetőségének biztosítása.
- 1.3. Az alapszelvények, földtani képződmények és környezetük természetvédelmi célú bemutatási lehetőségének biztosítása.

2. Természetvédelmi stratégiák

- 2.1. Az alapszelvények és földtani képződmények fennmaradását, környezetük megóvását és az egyéb természetvédelmi célkitűzések elérését elősegítő tevékenységek támogatása.
- 2.2. Az alapszelvények, földtani képződmények és környezetük károsítását, megsemmisítését eredményező tevékenységek tiltása.
- 2.3. A területhasználat szabályozása az alapszelvények és földtani képződmények károsodásának megakadályozása érdekében.
- 2.4. A területen folytatott gazdálkodási és egyéb emberi tevékenységek összhangjának biztosítása a természetvédelmi célkitűzésekkel, a terület rendeltetésével.
- 2.5. Az alapszelvények és földtani képződmények kutatásának, látogatásának, bemutatásának szabályozása, valamint az ezek területén végezhető tevékenységek összhangjának biztosítása a természetvédelmi célkitűzésekkel.

3. Részletes természetvédelmi kezelési előírások

3.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.1.1. Földtani, felszínalaktani természeti értékek védelme

3.1.1.1. A területen a felszín átalakítása, vagy az azzal járó bármilyen tevékenység kizárólag az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések elérése érdekében, a természetvédelmi kezelésért felelős, a működési területével érintett nemzeti park igazgatóság (a továbbiakban: igazgatóság) felügyelete mellett végezhető.

3.1.1.2. Az alapszelvények, földtani képződmények méretét, formáját megváltoztatni kizárólag az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések elérése érdekében lehetséges.

3.1.1.3. Az alapszelvényeken, földtani képződményeken jelöléseket, tárgyakat, eszközöket, műszereket ideiglenesen vagy véglegesen elhelyezni csak az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban, az igazgatósággal történt egyeztetést

követően lehet. Az igazgatóság az egyeztetés nélkül vagy nem az egyeztetés eredményének megfelelően elhelyezett jelöléseket, tárgyakat, eszközöket, műszereket eltávolíttathatja, ennek költségeit a kihelyezővel, mint kárelhárítás költségét megtéríttetheti.

3.1.1.4. A védett alapszelvényekre, földtani képződményekre ható káros folyamatokat az igazgatóságnak figyelemmel kell kísérnie. Amennyiben e folyamatok az 1.1. és az 1.3. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések megvalósulását veszélyeztetik, gondoskodni kell elhárításukról. Egyéb esetben a területen érvényesülő természetes folyamatokat csak életveszély megszüntetése érdekében szükséges befolyásolni.

3.1.1.5. Az alapszelvényeken, földtani képződményeken, és a közvetlen környezetükben megtelepülő, azok megközelíthetőségét, tanulmányozhatóságát, állapotát veszélyeztető növényzetet az igazgatóság szükség szerint, az 1.1. és az 1.3. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések érdekében az arra legmegfelelőbb vegetációs, vagy azon kívüli időszakban eltávolítja. Az állagmegóvás érdekében sürgősen elvégzendő munkálatok esetében a növényzet eltávolítása bármely időszakban elvégezhető.

3.1.1.6. A földtani képződményeken, alapszelvényeken felhalmozódó talajt és növényi maradványokat a láthatóság, bemutathatóság és az állagmegóvás érdekében szükség szerint el kell távolítani.

3.1.2. Látogatás, oktatás és bemutatás

A terület szabadidős és oktatási, bemutatási célú hasznosítása, megismerése, megfigyelése, ennek dokumentálása és publikálása a természetvédelmi jogszabályok előírásainak és a megközelítés lehetőségeinek figyelembe vétele mellett lehetséges.

3.1.3. Kutatás, vizsgálatok

3.1.3.1. A területen folytatható kutatás célja a földtani információk feltárása, a feltárt kőzetek által hordozott földtani információk megszerzése, az alapszelvényeket és földtani képződményeket magukba foglaló felszínformák megismerése, valamint a természetvédelmi kezelést elősegítő ismeretek bővítése lehet.

3.1.3.2. A kutatás során kizárólag olyan tevékenység végezhető, amely nem ellentétes az 1.1. és az 1.3. pontban meghatározott természetvédelmi célokkal és a terület rendeltetésével; a kutatás és annak módszere nem veszélyezteti, nem károsítja helyrehozhatatlanul a táji és természeti értékeket.

3.1.3.3. A területen lévő földtani képződményeken és alapszelvényekben történő mindennemű, a 3.1.3.1. és 3.1.3.2. pontnak megfelelő kutatást csak szakmai közintézmények végezhetnek. Földtani alapszelvények esetében a kutatási tevékenységről a földtani alapszelvények kijelölését végző szakmai testületet is tájékoztatni kell.

3.1.3.4. A kutatáshoz a tulajdonos, vagyonkezelő, jogszerű használó hozzájárulását is meg kell szerezni, kivéve, ha arra a Tvt. 41. § (2) bekezdése szerint kerül sor.

3.1.3.5. Nem szükséges a természetvédelmi hatóság kutatásra vonatkozó engedélyének beszerzése, amennyiben a területen az 1. § 9. pontjában meghatározott szakmai közintézmény a környezetre is ható geofizikai eszközök használatát a 3.1.3.8. pontban foglaltak betartásával végzi.

3.1.3.6. Nem szükséges a természetvédelmi hatóság gyűjtésre vonatkozó engedélyének beszerzése, amennyiben az 1. § 9. pontjában meghatározott szakmai közintézmény a felszín csekély mértékben, egyszerű kézi eszközzel megbontó módon, oktatási demonstráció, az 1. § 8. pontjában meghatározott próbagyűjtés céljából vagy annak részeként, a 3.1.3.8. pontban foglaltak betartásával végez tevékenységet.

3.1.3.7. Nem szükséges a természetvédelmi hatóság gyűjtésre vonatkozó engedélyének beszerzése, amennyiben az 1. § 9. pontjában meghatározott szakmai közintézmény vagy magánszemély a felszín megbontása nélkül történő, az 1. § 5. pontja szerinti gyűjtést, továbbá kipergett, törmelékbe került kőzetdarabok 1. § 7. pontja szerinti összeszedését a 3.1.3.8. pontban foglaltak betartásával végzi.

3.1.3.8. A 3.1.3.5., 3.1.3.6. és 3.1.3.7. pont szerinti tevékenység megkezdése előtt egyeztetni kell az igazgatósággal. Az egyeztetés során az igazgatóság tájékoztatást ad az adott területekre vonatkozó aktuális természetvédelmi célú korlátozásokról.

3.1.3.9. A kutatás, próbagyűjtés publikált vagy adattárban elhelyezett eredményeit az azt végzőnek az igazgatóság és az e rendelet 1. és 2. mellékletében meghatározott területek nyilvántartását végző állami szerv számára hozzáférhetővé kell tennie, annak elérhetőségéről tájékoztatást kell adnia.

3.1.4. Terület- és földhasználat

3.1.4.1. A területen kizárólag olyan tevékenység végezhető, amely nem ellentétes az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célokkal, a feltárás állapotában és a természeti környezetben a lehető legkisebb változás előidézésével jár, a természeti értékekben, beleértve a növényzetet és az állatvilágot is, jelentős visszafordíthatatlan károsodást nem okozhat.

3.1.4.2. A tevékenység végeztével az azt folytatónak az eredeti, vagy ahhoz hasonló állapotot úgy kell helyreállítania, hogy ne akadályozza az 1. pontban meghatározott célok későbbi megvalósulását.

3.1.4.3. A területen építmény elhelyezése kizárólag a kutatás, megőrzés, a természetvédelmi célú bemutatás és állagmegóvás érdekében engedélyezhető abban az esetben, ha az építmény a földtani képződmény, alapszelvény és környezete tájképi egységét károsan nem befolyásolja, állapotát nem veszélyezteti.

3.1.4.4. A területen külszíni bányaművelés, anyagnyerés nem folytatható.

3.1.4.5. A területen vadgazdálkodási létesítmény – csapdának, befogónak vagy hordozható lesállványnak a védett természeti értéket érő vadkár elhárítása céljából történő ideiglenes kihelyezése kivételével – nem helyezhető el és nem üzemeltethető.

3.1.5. Természetvédelmi infrastruktúra

3.1.5.1. A terület határán, a fő megközelítési útvonalak mentén hatósági tájékoztató táblát kell kihelyezni, szükség szerinti mennyiségben. A táblák fenntartásáról gondoskodni kell.

3.1.5.2. Az igazgatóság rendszeresen ellenőrzi a terület és a kiépített műtárgyak, tájékoztató táblák állapotát.

3.1.5.3. Amennyiben a területen a természetvédelmi célú bemutatást szolgáló infrastruktúra kiépítését nem az igazgatóság végzi, a bemutató útvonal nyomvonalát, a természetvédelmi infrastruktúra elemeit és azok elhelyezését, arculatát, valamint a tájékoztató táblák tartalmát (különös tekintettel a helyszínen betartandó látogatási szabályokra) előzetesen egyeztetni kell az igazgatósággal.

3.2. Művelési ághoz, vagy földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.2.1. Erdők kezelése

Közelítés, fadóntás, készletezés csak olyan módon végezhető, hogy az az 1. pontban meghatározott természetvédelmi célkitűzések megvalósulását ne befolyásolja károsan.

B) A Szappan-völgyi kőfejtő földtani alapszervény természeti emlékre vonatkozó speciális rész

1. A területre csak természetvédelmi kezelés céljából lehet gépjárművel behajtani.
2. Az erózióveszély kiküszöbölése és a feltárás stabilitásának megőrzése érdekében a területen csak szálalóvágással végezhető fakitermelés az Igazgatósággal egyeztetett módon. Tarvágásos véghasználat tilos.
3. Idegenhonos flóraelemek betelepítése tilos.
4. Tilos a területen technikai- és extrém sport tevékenységet folytatni.

Szappan-völgyi kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlék (K-50, Ajka)

Szappan-völgyi kőfejtő földtani alapszelvény természeti emlék (K-50, Ajka)

